

Olomoucký

15 °C | 11 °C

Počasí v kraji více informací →
pocasi.idnes.cz

olomouc.idnes.cz

DNES Olomouc, Přerov, Jeseník, Šumperk, Prostějov

„Denně si ničíme hektary půdy“

Zábory připravují Česko za rok o 5 000 hektarů úrodné země, varuje vědec Bořivoj Šarapatka.

Petra Klimková
redaktorka MF DNES

OLOMOUC Jako by nám na polích za humny přes noc vyrostly tři Václaváky a za rok město o velikosti Prostějova. Takovou rychlostí mizí z české krajiny zemědělská půda, tu na Hané nevyjímaje. „Půdu bereme jako všední věc, neuvědomujeme si její důležitost a ani skutečnost, že ji ztrácíme,“ říká Bořivoj Šarapatka, profesor Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a zároveň předseda České pedologické společnosti. Situace je podle něj vážná. Každým dnem totiž přicházíme jen kvůli výstavbě o 15 hektarů půdy. „Když si to vynásobíme počtem dnů v roce, přepočteme na desetiletí, dostaneme se k obrovským číslům,“ upozorňuje.

Byla někdy akutnější doba na to, začít půdu zachraňovat?
Řekl bych, že dnes je za pět minut dvanáct. Problémy s půdou jsou opravdu velké.

Co považujete za nejvážnější?

Je to víc věcí najednou, ale jako první bych zmínil zábory. Kolem měst rostou další nové stavby, a to většinou na úrodných polích. Firmy nebudují distribuční centra v málo dostupných lokalitách na horských půdách, ale blízko důležitých komunikací. Za zábor zemědělské půdy se sice platí odvody, ale jak je vidět, nikoho to moc nezastaví. Ztrácíme kolem pěti tisíc hektarů zemědělské půdy ročně.

Jak Česko při záboru půdy vychází ze srovnání s okolními zeměmi?

Zatímco u nás takto mizí 15 hektarů denně, v Rakousku nebo ve Švýcarsku je to kolem 10 hektarů. V Německu je to dnes kolem 30 hektarů. Němci si před pár lety spočítali, že když budou zabírat zemědělskou půdu takovou rychlostí jako dřív, mají ji už jen na 300 nebo 400 let. I proto šlápli více na brzdu.

Proč nebrzdí i Česko? Co mohlo stát udělat, a neudělat? Konec konců i vy jste byl poslancem...

Do nového zákona na ochranu zemědělského půdního fondu jsme se snažili protlačit přísnější kritéria. Podařilo se to až v dalším volebním období a nakonec platí, že výše odvodů za zábor se neodvíjí jen od kvality půdy, ale i od toho, kde se nachází a jaké to bude mít dopady na životní prostředí. Když jde o například o lokalitu, kde je chráněná akumulace vod, nebo chráněné území, pak se poplatek násobí určitým koeficientem. Tento systém funguje v poslední době, zatím je těžké ho vyhodnocovat. Mohl by však zapůsobit.

Zábory jsou jedna věc, ale dalším problémem je kvalita půdy, kterou ohrožuje hlavně eroze.
Není to jen eroze, negativních vlivů je víc. Celosvětově ale platí, že za sta procent všech typů degradace představuje zhruba 50 procent vodní eroze. U nás je jí ohroženo přes 50 procent území, dalších asi 15 procent ničí větrná eroze. Velký problém je ale také utužení půd – jak přirozeným procesem, tak hlavně těžkou mechanizací – a pak ztráta organické hmoty, okyselení a kontaminace půdy.

Víme, že předchozí režim nehospodařil s půdou dobře. Poučili jsme se z dřívějších chyb?
Velikost bloků orné půdy zůstala prakticky stejná, v tom jsme se moc nepoučili. Navíc se změnila osevní postupy. Vzhledem k tomu, že se výrazně snížily stavy hospodářských zvířat, zemědělci už tolik nepotřebují víceleté pícniny. Ty ale mají obrovský význam. Mají totiž mohutný kořenový systém, který

Takže hospodaříme hůř než komunisté?
Nechtěl bych se pouštět do srovnávání s dobou předešlou. Výsledek ale je, že půda není v dobrém stavu. O některých příčinách jsme se zmínili výše. Problém je také v tom, že ti, kdo na půdě hospodaří, ji většinou nevládnou a mají ji pronajato. Péče o ni pak není prvořadá.

Bylo by správné regulovat, co se kde smí pěstovat?
To lze těžko, je to záležitost trhu. V rámci připravované protierozní vyhlášky je ale možné říci, že na erozi ohrožených pozemcích se bude více hlídat, zda je zemědělci neosévají například kukuřicí bez technologií, které ochrání půdu, a zda smývání půdy nepřekračuje limit.

Bude to stačit?
Na některých erozích ohrožených lokalitách podle nás jen tato agrotechnická a organizační opatření nepomohou. Proto jsme do návrhu vyhlášky „protlačili“ i technická opatření – na mysli mám například rozdělení svahu nějakou mezí, průlehy nebo různými hrázkami, které zbrzdí odtok vody. Snahou je, aby voda vsakovala do půdy, ne aby půdu splachovala a působila tak další problémy.

Za zábor zemědělské půdy se platí odvody, ale jak je vidět, nikoho to moc nezastaví.
půdu chrání. Na polích po nich zůstane hodně posklizňových zbytků, díky nimž se po zaořání v půdě vytváří více humusu... My máme osevní postupy hodně zjednodušené. Stačí se projet krajinou – vidíte rozsáhlé plochy řepky nebo kukuřice. Zvlášť kukuřice půdu před erozí nechrání.

„Výrobce pro nás mezitím vyvíjel druhého robota, který má mimo jiné odlišný systém odvíjení ovládacího kabelu, kvůli jehož zamotání do dalších lan první sonda uvázla. Jsme domluveni, že s ním letos uskutečneme jeden testovací ponor a příští rok bychom s vylepšeným strojem dál pokračovali v průzkumu propasti,“ popsal Guba.
Kromě toho podle něj tým potápě-

Expert přes půdu Profesor Bořivoj Šarapatka z PíF UP se zabývá využíváním krajiny a zemědělským hospodařením v ní. Foto: Tomáš Frait, MAFRA

Jak by podle vás měla vypadat ideální krajina? Chtěl byste se vrátit třeba o sto let zpět?

Tak daleko se vrátit nemůžeme, protože průměrná velikost pozemku, na kterém se tehdy hospodařilo, nebyla ani hektar, kdežto teď je to 20 hektarů. Zejména v poválečném období jsme ale v české zemědělské krajině ztratili hodně rozptýlené krajinné zeleně.

Centimetrová vrstva půdy se tvoří až stovky let. Dešť jí může spláchnout za minuty.

Zatímco dříve ji bylo kolem 2,5 procenta, teď je to jen 0,5 až 0,7 procenta. Prvky protierozní ochrany se snažíme prosazovat i proto, že mnohé mohou sloužit rovněž jako místa pro krajinnou zeleň. Nejenže by se tak minimalizovala eroze, ale krajina by pak byla hezčí také na pohled.

Které části Olomouckého kraje jsou erozi ohroženy nejvíce?
V současnosti jsou to ty úrodnější. Více svažitých pozemků je sice na Šumpersku a Jesenícku, ale tam se v 90. letech díky dotační politice většina těchto ploch zatravnila. A tráva chrání půdu dobře.

Platí vůbec ještě sousloví o úrodné Haně?

Samozřejmě jsou tady pořád úrodnější půdy, protože tu končí černozemě a jsou tu také hnědozemě. Je ale fakt, že na erozi poškozených částech svahů úrodnost půdy klesá. Je v ní méně živin, takže aby zemědělci dosáhli patřičného výnosu, musí použít vyšší dávku minerálních hnojiv. Bonita půdy přitom na řadě lokalit padá do nižší kategorie. Na pěti katastrech na jižní Moravě nyní zjišťujeme rozdíl mezi stavem před rokem 1990 a současností. Chceme zemědělcům předložit tvrdá čísla, o jakou produkci se snižováním bonity půdy přicházejí. To by je mohlo přimět ke změně způsobu hospodaření.

Jak dlouho vůbec trvá, než vznikne kvalitní půda?

Záleží na tom kde. Obecně lze ale říct, že centimetrová vrstva se tvoří až stovky let. Větší dešť jí přitom může spláchnout během několika minut.

Co předpovídají nejčernější scénáře – jak dlouho nám pole ještě vydrží?
Když už na nich hospodaříme tisíce let, musejí přinášet úrodu i v budoucnu. Erozi nezastavíme zcela, jde o to, minimalizovat ji na únosnou mez. Musíme něco dělat hned. Opatření jsou k dispozici, jenom je začít používat. Když se k půdě budeme chovat špatně, ztratíme cenný přírodní zdroj. Výstižnější výrok, než použil americký prezident Franklin D. Roosevelt, teď nenajdu: Národ, který ničí půdu, ničí sebe.

Fakta
Vědci hledají cestu z krize

Na 150 odborníků z 15 zemí světa přijelo tento týden na konferenci do Olomouce, aby řešilo krizi, v níž se nachází zemědělská půda. Podle organizátorů z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého se zmenšuje její rozloha a zhoršuje kvalita. Negativně se podepisuje především vodní a větrná eroze. Absence protierozních opatření v krajině má podle vědců nepříznivý dopad nejen na půdu, ale i na vodu.

Co předpovídají nejčernější scénáře – jak dlouho nám pole ještě vydrží?

Když už na nich hospodaříme tisíce let, musejí přinášet úrodu i v budoucnu. Erozi nezastavíme zcela, jde o to, minimalizovat ji na únosnou mez. Musíme něco dělat hned. Opatření jsou k dispozici, jenom je začít používat. Když se k půdě budeme chovat špatně, ztratíme cenný přírodní zdroj. Výstižnější výrok, než použil americký prezident Franklin D. Roosevelt, teď nenajdu: Národ, který ničí půdu, ničí sebe.

Měsíce v hlubině robotovi neublížily

HRANICE Solidní porci odolnosti prokázal dálkový ovládaný robot, který se loni v září v Hranické propasti ponořil do hloubky 404 metrů. Získal tím pro ni titul nehlubší zatopené jeskyně světa. Po cestě zpět k hladině ale uvázl a nakonec strávil v hlubině dlouhých deset měsíců, než se ho týmu potápěčů s pomocí policejního robota podařilo v červenci vytáhnout. Následné testy ukázaly, že pobyt v hloubce a kyselé vodě přečkal bez újmy.

„Po vytažení robota GRALmarine proběhla revize všech součástí a výsledkem byl, že je zcela funkční. Polská firma, které stroj patří, už ho

nyní dál používá,“ nastínil předseda hranické organizace České speleologické společnosti Michal Guba.

Do hlubiny, v níž strávil tolik času, už podle něj stroj zřejmě znovu nezamíří.

Kromě toho podle něj tým potápě-

Zachráněný robot. Foto: archiv

čů a speleologů chystá ve spolupráci s policejními potápěči také průzkum propasti s pomocí sonaru.

„Jde nám nyní o horní partie, především zatopenou část jeskyně Rotunda. Pokud bude vše fungovat dle našich představ, tak bychom se pak pustili do mapování Liftu (zatopený velký jeskynní „dóm“ nacházející se v hloubce přibližně od 60 do 190 metrů pod hladinou – pozn. red.). Policejní odbor speciálních potápěčských činností a výcviků bude v propasti trénovat a při té příležitosti vyzkouší mapování pomocí svého sonaru,“ shrnul Guba.

– Stanislav Kamenský

Olomouc

Případ pádu dítěte z vlaku vrátil soud k došetření

Případ tragické nehody, při které zemřela dvouletá dívka po pádu z vlaku na Olomoucku, vrátil olomoucký okresní soud žalobci k došetření. Podle soudu je třeba mimo jiné zopakovat před obhájci rekonstrukci způsobu a mechanismu otevření dveří vlaku, z nichž dle obžaloby dítě vypadlo. Požaduje i výslech svědka, který tvrdí, že se událost stala jinak. Žalobce s vrácením případu nesouhlasil a podal si proti tomu stížnost, o dalším postupu tak rozhodne krajský soud. (ČTK)

Olomouc

Do města přijíždí 20 tisíc studentů univerzity

O víkendu a na začátku příštího týdne se do Olomouce vrátí valná část posluchačů Univerzity Palackého, v polovině září začíná nový akademický rok. Celkem počet obyvatel krajského města vzroste o více než dvacet tisíc. Letos jsou mezi nimi i zahraniční studenti z celkem padesáti zemí světa, včetně například Guatemaly, Pákistánu nebo Jižní Korey. Počty zahrnují také dohromady více než sedm tisíc studentů, kteří nastupují do prvního ročníku. (mip)